Sisäministeriö NEUVOSTORAPORTTI SM2022-00300

KVY Rytkönen Riikka(SM) 29.08.2022

Asia
OSA; Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 11.-12.7.2022; Sisäasiat

Kokous
Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 11.07.2022 - 12.07.2022

Kokouksessa keskusteltiin Ukrainan sodan vaikutuksista sisäiseen turvallisuuteen. Keskusteluun osallistuivat myös Ukrainan ja Moldovan sisäministerit. Puheenvuoroissa korostettiin tarvetta tehdä läheistä yhteistyötä Ukrainan ja Moldovan viranomaisten kanssa. Keskeistä on systemaattinen tiedonvaihto mm. ihmiskauppaan, asiakirjaväärennöksiin, asekauppaan ja hybridiuhkiin liittyen. Virastojen ja erityisesti Europolin roolia tiedon jakamisessa Ukrainan ja Moldovan kanssa korostettiin. Myös EU-toimia operatiivisen yhteistyön lisäämiseksi tuettiin. Komissaari Johansson informoi samana päivänä perustetusta operatiivisesta foorumista, jonka tarkoituksena on tukea sisäisen turvallisuuden ja rajavalvonnan alalla tehtävää yhteistyötä EU-toimijoiden ja Moldovan viranomaisten välillä (EU Support Hub for Internal Security and Border Management in Moldova).

Tietojärjestelmien yhteentoimivuushankkeen tarkistettu toimeenpanoaikataulu vahvistettiin. Yhteentoimivuuden käyttöönotto siirtyy vuoden 2023 lopusta vuoden 2024 kesään.

Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjunnan tehostamisesta keskusteltiin komission toukokuussa antaman asetusehdotuksen pohjalta. Jäsenmaat kannattivat yleisesti asetusehdotuksen tavoitteita. Pohdintaa aiheutti erityisesti asetuksen suhde yksityisyyden suojaan. Myös ehdotettujen kansallisten viranomaisten roolista kaivattiin lisää tietoa. Monet totesivat kannattavansa palveluntarjoajille asetettavia velvoitteita.

1. Ukrainan sodan vaikutukset sisäiseen turvallisuuteen

Kokouksessa keskusteltiin Ukrainan sodan vaikutuksista sisäiseen turvallisuuteen. Keskusteluun osallistuivat myös Ukrainan ja Moldovan sisäministerit. Puheenjohtaja totesi pakolaismäärien vaikuttavan niin EU-maihin kuin Moldovaan. Tähän liittyy myös kasvava ihmiskaupan ja muun hyväksikäytön riski. Lisäksi uhkia ovat rahan ja aseiden maahantuonti, huumausaineiden salakuljetus, sekä disinformaatio ja propaganda. Hybridiuhat on tärkeää ottaa vakavasti, ja kaikkiin näihin uhkiin ja riskeihin on puututtava. Ukrainan ja Moldovan tukemista tulee jatkaa.

Komissaari Johansson totesi Venäjän sotilaallisen aggression olevan haaste kaikille ja epätasapainottavan yhteiskuntiamme. On todennäköistä, että järjestäytynyt rikollisuus lisääntyy eri osa-alueilla. Monet jäsenmaat ovat raportoineet aseiden salakuljetustapauksista. Aiemmista sodista on opittu, että aseet kiertävät pitkään konfliktin jälkeen. Sanktiot ja konfiskaatiot ovat tärkeä työkalu, 30

miljardia euroa on jäädytetty EU:ssa. Lisäaskeleita tarvitaan. EU:ssa on arvioitava uudelleen sisäasioiden politiikkaa sodan vuoksi. Operatiivisia toimia on vahvistettava. Tarvitaan enemmän yhteistyötä verkossa. On oltava tarkkaavainen terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin uhan osalta. Pakolaistulvan välineellistäminen on konkreettinen riski. Komissio on valmis tukemaan ja kannustaa Europolin täysimääräiseen hyödyntämiseen ja tiedonjakamiseen sekä operatiivisiin toimiin osallistumiseen. Komissio on myös valmis antamaan konkreettista tukea sotarikosten tutkintaan ja miinanraivaukseen, ja pohtii miten jäsenvaltioiden asiantuntemusta voisi hyödyntää. Lopuksi komissaari kertoi samana päivänä Chisinaussa perustetusta operatiivisesta foorumista, jonka tarkoituksena on tukea sisäisen turvallisuuden ja rajavalvonnan alalla tehtävää yhteistyötä EU-toimijoiden ja Moldovan viranomaisten välillä (EU Support Hub for Internal Security and Border Management in Moldova). Hubilla on tänään ensimmäinen kokous, joka keskittyy aseiden salakuljetukseen. Kannusti kaikkia osallistumaan Hubin toimintaan.

Ukrainan sisäministeri kertoi ennen Venäjän hyökkäystä tehdyistä varautumistoimista ja kiitti pelastuspalvelumekanismin kautta saadusta tuesta. Moldovan sisäministeri totesi, että heti hyökkäyksen alettua olivat priorisoineet järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan. Moldovalle olisi olennaista päästä mukaan EU-maiden operatiiviseen yhteistyöhön ja EU:n lainvalvontaviranomaisten tiedonvaihtokanaviin.

EP/-LIBE-valiokunnan puheenjohtaja totesi EU:n olevan käännekohdassa turvallisuusasioissa, sisäinen turvallisuus mukaan lukien. EP kannattaa Eurojustin kapasiteetin kasvattamista sotarikosten tutkinnassa. EP tukee myös Europolin toimintaa ja EP tuki Europolin mandaatin laajentamista kolmasmaayhteistyössä. Frontexilla on myös tärkeä rooli, virasto on lähettänyt Moldovaan 80 virkamiestä tukemaan.

Käydyssä keskustelussa korostettiin tarvetta tehdä läheistä yhteistyötä Ukrainan ja Moldovan viranomaisten kanssa sekä pohdittiin tapoja, joilla maita voidaan auttaa kasvaneisiin turvallisuusuhkiin vastaamisessa. Keskeistä on systemaattinen tiedonvaihto mm. ihmiskauppatutkintoihin, asiakirjaväärennöksiin, asekauppaan ja hybridiuhkiin liittyen. Virastojen ja erityisesti Europolin roolia tiedon jakamisessa Ukrainan ja Moldovan kanssa korostettiin. Puheenvuoroissa korostui erityisesti laittomaan asekauppaan liittyvät riskit ja yleisesti järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvä kasvava uhka. Ukrainaan vietyjen aseiden jäljitettävyys on olennaista ja aseet tulisi rekisteröidä sekä EU:ssa että Ukrainassa. Myös disinformaation uhka sisäiselle turvallisuudelle nousi esiin monissa puheenvuoroissa. EU Support Hubin perustamista ja EU-toimia operatiivisen yhteistyön lisäämiseksi tuettiin. Europolin tulisi laatia yksi yhteinen EU-tason uhka-arvio. Olemassa olevia työkaluja (Schengenin tietojärjestelmä SIS, järjestäytyneen ja vakavan rikollisuuden torjuntaa koskeva EMPACT-verkosto) tulee hyödyntää täysipainoisesti. Jäsenmaat kertoivat myös Ukrainalle ja Moldovalle antamastaan tuesta ja vakuuttivat jatkavansa tukemista. Tukea annetaan mm. sotarikosten tutkintaan ja asesalakuljetuksen torjuntaan, lisäksi mainittiin humanitaarinen apu. Myös siviilikriisinhallintamissioita pidettiin hyvänä välineenä, niiden kautta voidaan lähettää asiantuntijoita.

Suomi osoitti tukensa Ukrainan sankarilliselle taistelulle Venäjää vastaan ja kiitti myös Moldovaa ja muita ensi linjan maita tuesta Ukrainalle. Suomi onnitteli molempia maita niiden saamasta ehdokasmaa-asemasta ja totesi, että nyt kehitettävä yhteistyö on pohja maiden tulevalle EU-jäsenyydelle. Yhteistyötä sisäisen turvallisuuden sektorilla tulee kehittää pakolaisten tarpeita unohtamatta. Toimenpiteitä on tehtävä monella sektorilla: ihmiskauppa, laittomat aseet, huumekauppa, asiakirjaväärennökset ja väärinkäyttö, rahanpesu. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota disinformaatioon, joka aiheuttaa epävakautta yhteiskunnissamme. Suomi tukee puheenjohtajan asiakirjassa esittämiä ehdotuksia operatiivisen yhteistyön kehittämiselle Ukrainan ja Moldovan kanssa. Suomi on tarjonnut sotarikostutkintaan asiantuntijoita. Suomi pitää tärkeänä kuulla Ukrainan ja Moldovan edustajia siitä, mitä konkreettisia tarpeita heillä on EU:n tuelle. Tukitoimet on koordinoitava tehokkaasti ja neuvoston

kriisikoordinaatiomekanismia (IPCR) on hyödynnettävä. Suomi kiitti myös EU:n ihmiskaupan vastaisen koordinaattorin työtä. Ennalta estävä työ on selkeästi ollut tehokasta.

EU:n ulkosuhdehallinto, EU:n terrorismintorjunnan koordinaattori sekä Europol, Frontex ja EU:n turvapaikkavirasto kertoivat omista toimistaan ja tuestaan jäsenmaille, Ukrainalle ja Moldovalle.

Puheenjohtaja totesi lopuksi, että paljon työtä on edessä ja sitä on jatkettava. Vaikutukset sisäiseen turvallisuuteen ovat huomattavat. Toiminnan on oltava koordinoitua. Siviilikriisinhallintamissioilla on myös tärkeä rooli. Uusi EU Support Hub on tärkeä. Yhteistyö Ukrainan ja Moldovan viranomaisten kanssa on olennaista ja hyvä jos maat voivat nimetä koordinaattorit avustustyölle. Yhteistyö kaikkien EU-virastojen kanssa on keskeistä.

2. Tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Esillä oli myös tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toimeenpano, jonka osalta vahvistettiin hankkeen tarkistettu toimeenpanoaikataulu. Tarkistusten myötä tavoiteaikataulu yhteentoimivuuskomponenttien käyttöönotolle siirtyy vuoden 2023 lopusta vuoden 2024 kesään. Tietojärjestelmien käyttöönoton on tarkoitus tapahtua vuoden 2023 loppuun mennessä.

Asiakohdassa pidettiin muutamia puheenvuoroja, joissa pidettiin tärkeänä, että kaikki osapuolet pysyvät mukana uudessa aikataulussa. Projekti on haastava sekä teknisesti että taloudellisesti. Tietojärjestelmien yhteentoimivuus parantaa sisäistä turvallisuutta ja myöhästysten välttämiseksi on tehty paljon toimenpiteitä. Komissio ja virastot tukevat jäsenmaita toimeenpanossa.

3. Lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjunnan tehostaminen

Toisena pääaiheena kokouksessa oli lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjunnan tehostaminen. Keskustelua käytiin komission toukokuussa antaman asetusehdotuksen pohjalta. Asetuksella määritellään palveluntarjoajille yhdenmukaiset säännöt lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Yhtenä tavoitteena on tehdä materiaalin tunnistamisesta velvoite yrityksille. Kuhunkin jäsenvaltioon nimettäisiin lisäksi koordinoiva viranomainen ja EU-tasolle ehdotetaan perustettavaksi uusi keskus torjumaan lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa.

Komissaari Johansson kertoi asetusehdotuksen olevan hänelle prioriteetti. Asetusehdotus keskittyy verkossa olevaan materiaaliin. Yritykset ovat jo 20 vuoden ajan tunnistaneet ja poistaneet materiaalia vapaaehtoisesti. Tällä hetkellä on voimassa vapaaehtoinen lainsäädäntö, joka antaa yrityksille oikeuden tunnistaa lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa esittävää materiaalia (CSAM). Lainsäädäntö on voimassa enää 2 vuotta. Ainoa taho joka voi löytää tämän sisällön on palveluntarjoaja. Ennalta estävä toiminta on tärkeintä ja tästä ehdotus lähtee. Yritysten tulee tehdä riskiarvio siitä, voidaanko ja millä tasolla niitä hyväksikäyttää CSAM-materiaalin levittämiseksi, ja esitettävä mitä toimenpiteitä ne tekevät tilanteen torjumiseksi. Arviointiraportti tulee esittää kansalliselle viranomaiselle. Lisäksi on tarkoitus perustaa uusi EU-keskus, joka kehittää myös teknologiaa. Kyse on lasten yksityisyyden suojasta – uhrien yksityisyyden suojasta. Lainsäädännöllä tämän sisällön poistamisesta voidaan tehdä yrityksille pakollista.

Käydyssä keskustelussa jäsenmaat kannattivat yleisesti asetusehdotuksen tavoitteita. Viime vuosina CSAM-materiaalin määrä verkossa on lisääntynyt huomattavasti ja siksi yhteisiä selkeitä sääntöjä tarvitaan. Pohdintaa aiheutti erityisesti asetuksen suhde yksityisyyden suojaan. Myös ehdotettujen kansallisten viranomaisten roolista kaivattiin lisää tietoa. Niiden perustamisessa tulee ottaa huomioon nykyiset rakenteet ja välttää päällekkäisyyttä. On otettava huomioon eroavuudet eri maiden

oikeudellisissa rakenteissa ja toimivallan jakojen on oltava selkeitä. Monet totesivat kannattavansa palveluntarjoajille asetettavia velvoitteita. Palveluntarjoajat voivat tehokkaimmin tunnistaa materiaalia ja tätä potentiaalia ei ole riittävästi hyödynnetty tähän mennessä. Velvoitteen tulee olla oikein kohdennettu, teknologisesti neutraali ja tulevaisuuden kestävä. On tärkeää, että linkit digipalvelusäädökseen (DSA) ja terroristista verkkosisältöä koskevaan asetukseen (TCO) ovat selkeitä.

Suomi totesi kannattavansa asetusehdotuksen tavoitetta. Kannan valmistelu on vielä kesken. Tarvitaan sekä EU-tason lainsäädäntöä, että yhteistyötä kaikkien eri toimijoiden kesken. Lainsäädäntökehikon tulee tarjota riittävät työkalut suojata lapsia hyväksikäytöltä verkkoympäristössä. Velvoitteiden palveluntarjoajille tulee olla selkeitä ja toteutettavia. Ehdotettujen kansallisten viranomaisten rooli ja tehtävä, ja se miten ne sopivat Suomen oikeusjärjestelmään, on vielä selvityksen alla. Vaikuttaisi siltä, että monet tehtävistä kuuluisivat tällä hetkellä poliisille tai tuomioistuimille.

EP/LIBE-valiokunnan puheenjohtaja vakuutti, että asia on myös EP:lle tärkeä ja ensimmäinen keskustelu on syyskuussa. EP on hyväksynyt resoluution, jossa korostetaan uhrien suojelun tärkeyttä ja erityisesti lapsen oikeuksia. Jäsenvaltioiden on kriminalisoitava uhrien hyväksikäyttö. Yrityksille tulee osoittaa niiden vastuu ja lasten turvallisuus verkossa on varmistettava.

Europol totesi lasten seksuaaliväkivallan torjunnan olleen aina sille prioriteetti, tehneet työtä jo 20 vuotta ja kehittäneet monipuolista osaamista. Viime vuosina on tapahtunut mittava CSAM-materiaalin kasvu. Palveluntarjoajilla on pääsy materiaalin tunnistamiseen. Europol pitää väliaikaista lainsäädäntöä hyvänä ja pyytää lainsäätäjiä välttämään tilannetta, jossa laki ei olisi enää voimassa ja uutta lakia ei olisi vielä hyväksytty.

EU:n perusoikeusvirasto (FRA) ei ole samaa mieltä niiden kanssa, joiden mukaan ehdotus rajoittaisi yksityisyyden suojaa. Ne eivät ole absoluuttisia oikeuksia. Tärkeää, että lainsäädäntö on tarkkarajaista. Tulee varmistaa teknologian valvonta ja silloin tulee olla avoin käytetyistä algoritmeista. Valvontajärjestelmien on oltava itsenäisiä.

Puheenjohtaja totesi lopuksi yhteenvetona, että kaikki kannattavat ennalta estäviä toimenpiteitä ja EU-lainsäädäntöä. Palveluntarjoajilla on merkittävä rooli. Heidän on tunnistettava ja raportoitava sisältöä, tulee olla velvoittavaa, mutta oikeasuhtaista. Kansallisten koordinaatioviranomaisten perustamista tuetaan, mutta ne tulee kuitenkin ankkuroida kansallisiin järjestelmiin. Peruslähtökohdista ollaan samaa mieltä ja kaikki haluavat parantaa lasten suojelua verkossa. Yksityiskohdista voidaan sopia asiantuntijatasolla.

Suomen edustajat
Sisäministeri Krista Mikkonen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
Puheenjohtajan keskusteluasiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	maahanmuutto, muuttoliike, oikeus- ja sisäasiat, tietojenvaihto oikeus- ja sisäasioissa, tietojärjestelmät, Ukraina, lasten seksuaalinen hyväksikäyttö
Hoitaa	**LVM, OM, SM, TEM, UM, VM, VNK**
Tiedoksi	EUE, LIIVI, MMM, OKM, PE, PLM, STM, TULLI, VTV, YM